

Maailma suurim Muhu sukkade näitus

Reet Piiri

7. augustil 2020 avati Eesti Rahva Muuseumi osalussaalil maailma suurim Muhu sukkade näitus „Meie argipäeva vidussepidamise aeg”. Neis, kes ihkavad muuseumis näha eelkõige esemeid, tekitab see näitus elevust, isegi kui pole ka suur kudumite või sukkade fänn. Päris ehedal kujul ja päris lähedalt on võimalik vaadata umbes poolteistsada sukka. Näituse kuraatorid on Anu Pink, Anu Kabur, Anneli Kenk, Heli Kiverik ja Kudujate Koopiaklubi.

Nagu üks näituse kuraator Anu Pink selgitas, oli Facebooki kinnine grupp Kudujate Koopiaklubi¹ 2018. aastal postitanud FB lehel üleskutse kududa valmis paar Muhu sukki – teha saja aasta tagust vägitegu tänapäeval, püüda end viia sellesse värvinüansside ja mustrite tohtusse virrvarri, kõige selle keskele, mis ühest sukast Muhu suka teeb. See ei olnud lihtne väljakutse.

Eestis arvab igaüks teadvat, millised on Muhu rahvariided. Muhu riided on ju tantsupidudel tuttavaks tantsitud, nad on inspireerinud nii tekstiilikunstnikke kui kõikvõimalike pakendite tootjaid – ja nii on muhulaste mustrid ja värvid ka mandriinimestele äratuntavaks saanud. Teine asi on valmistada muuseumiesemest koopia: sobitada kokku tulitav oranž, pimestav roosa ja mahlane kirsipunane, seada ritta äratuntavad Muhu mustrid. Ja tehes sealjuures 1,25-millimeetriste varrastega 160–180 peenikest sukasilmust igal kudumisingil.

Et need sukad näitusesaali jõudsid, tundub olevat õnnelik juhus. Nagu selgus, satuti üsna juhuslikult ERMi üleskutsele osaleda näitusekonkursil. Nimelt pakub ERM kõigile, kes soovivad oma huvisid näituse vormis teistega jagada, võimaluse seda teha 130 ruutmeetri suuruse pinnaga osalussaalil. Selleks tuleb pakkuda välja idee ja osaleda konkursil. Publikuhääletusel kogus sukanäitus enim hääli.

Need erilised Muhu sukad

Muhu saarel hakkasid naised põlveni ulatuvaid sukki (tänapäeva inimese arusaamade järgi põlvikuid) kandma alles 19. sajandi lõpukümnendil. Selle kõrval peeti endiselt lugu ka varasemastest sokkidest (kapetatest) ja sääristest.

¹ Facebooki kinnine grupp Kudujate Koopiaklubi on 2013. aastal Anu Pingi ellukutsutud grupp, kuhu saavad kuuluda ainult need, kes on kordki mõne eseme kudunud vana muuseumieseme järgi ja sellest on ka pilt ette näidata. Praegu on grupis 212 liiget, suheldakse Facebookis. Nii ei ole takistuseks, kus parajasti elatakse või töötatakse, kas Eestis või väljaspool.

Nagu Muhu naiste riided, nii on ka sukamood olnud väga inspireeriv. Naised on sel saarel kudunud ja kandnud nii kirevaid kirjatud sukki, ühevärvilisi vikkelloelisi, aga ka tiheda tikandiga kaetud sukki. Sellel näitusel näeme ainult kirisukki.

Hääletades ka ise näituseideede konkursil Muhu sukanäituse poolt, kujutasin kuni näituse ülespanekuni ette, et näitus annab ülevaate Muhu saare sukanduse ajaloost. Kuuldes, et ERMi kogust võetakse välja ainult need kõige kirjumad – kirjatud sukad, oli esialgne mõte – no tuleb alles kirju väljapanek!

Kirjatud suka valge labaosaga sääre kudumisel kasutasid muhulased oma selle perioodi lemmikvärve – oranži, roosat, tumepunast, leherohelist, kollast. Nagu Muhu tikandis, nii ka kudumites vähenes geomeetriliste motiivide osatähtsus stiliseeritud taimede, lindude ja loomade, laevade, ankrute jmt kasuks. Kahte sarnast sukapaari ei kudunud Muhu naised kunagi, eraldi võttes on iga sukk kudumise meistriteos. Väljakutset vastu võttes lähtusid sellest ka Koopiaklubi naised. Mänguruum reeglite piires andis neile hulgaliselt võimalusi, sai arvestada ka oma isiklikku ilumeelt ja sääre ümbermõõtu.

Näituse kujundus ja ülesehitus

Esimest korda nägin väljapanekut avamise sündmusel, suundudes koos rahvamassiga näitusesaali ja sattudes järsku sukkade keskele. Ja ei võtnudki silme eest kirjuks! Kujundus on heas mõttes lihtne ja vaatajasõbralik. Iga teema ja ka üksik sukk tõuseb esile. Näeb Muhu kirjatud sukkade ajaloolist tausta,

Foto 1. Muhu sukad muuseumide kogudest ja erakogudest. Anu Pingi foto.

video abil saab selgeks kiperoosa värvimine, joonise ja pusle abil see, kuidas mustrit sukka paigutades kinni pidada kirjamise kirjutamata reeglitest.

Vanad, ajaloolised sukad on paigutatud muuseumiesemetele kohaselt klaasi alla vitriini. Kuraatorid on välja selgitanud nii Eesti kui välismaa muuseumikogudes olevad sukad. Selgus, et kirjatud Muhu sukki on neis ligi sada paari. Näitusel näeb meie muuseumides olevaid (61), aga vanu sukki on ka kodudest (erakogudest) välja toodud (9) – see on eriti huvitav, neid ju muidu ei näeks.

Uute, koopiaklubi naiste kootud sukade eksponeerimiseks on leitud vaimukas lahendus. Must-valgel fototapeedil on reas sukakudujad, igale neist käte vahele seatud varrastel rippuv, tema enda kootud sukka. Selline eksponeerimisviis loob kirevatele esemetele rahuliku tausta. Samal ajal on esile tõstetud iga kuduja, tema nimi on nimekaardina rinnal ja nägugi ees. Esmapilgul ei saanudki aru, et fototapeedi moodustab korduv ajalooline foto sukka kuduvast naisest – muhuliku lühikeseks põetud soengu ja argitanuga. Aga nägu on iga kuduja enda oma, pildi sisse löigatud.

Foto 1. Kudujate Koopiaklubi liikmed koos oma sukkaodega näitusel. Anu Pingi foto.

Lisaks näole ja nimele enda kootud suka juures tutvustab iga meistrit video, mida saab vaadata ruumis asuvalt ekraanilt. Kudujad kirjeldavad oma tegevuse tagamaad, sukade valmimise protsessi, loomingulist eneseväljendust. Selgub, et nende seas on väga erinevate ametite pidajaid – on aednik ja ohvitser, IT-spetsialist ja arst, on raamatupidajaid ja finantsiste, eri erialade õpetajaid jne. Ühendab neid aga kirk kudumise vastu. Selgub, et mõnegi peenelt kuduja taustaks on õpingud Viljandi Kultuuriakadeemia rahvusliku käsitöö osakonnas või Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskooli käsitöö erialal.

Niiviisi on traditsiooni katkestuse järel uuesti ellu äratatud sajand tagasi Muhu naiste loodud ja kantud sukad. Meelde on tuletatud nende valmistamise protsess. Uued tegijad, enamasti mandriinimesed, on

selle erksavärvilise, väljakutsuva, mustrikombinatsioonide ja värvide poolest dekoratiivse rahvakunstitraditsiooni kogu oma meisterlikkuses uuele elule äratanud. Tänapäeva naine on püüdnud mõelda endisaegse Muhu naise moodi, ja nagu näha, on see tal õnnestunud. Tore on seegi, et olemas on ka valmidus selliste sukkade kandmiseks.

Maailma suurim Muhu sukkade näitus avab Eesti kultuuriruumi traditsioonilisi väärtusi ka väljastpoolt tulevale vaatajale. Siin näeb meie kudumistaditsioonide püsivust, süvitsi minevaid oskusi, aga selgelt ka seda, et see saab ainult siis sündida, kui sa tunned traditsiooni. Selle tabamiseks on uuritud vanu esemeid, on vaadatud nende sisse. Näha on, et seda on teinud nii iga suka kuduja kui näituse kuraatorid. Erakordne on seegi, et juba näituse avamise päeval oli võimalik kaasa osta näituse juurde kuuluv kataloog.

Reet Piiri (s 1955) töötab Eesti Rahva Muuseumis kuraatorina, peamisteks uurimisvaldkondadeks on rõivastus, eelkõige etniline rõivastus. Koostanud näitusi, kirjutanud artikleid ja koostanud raamatuid. Pidanud rahvarõivateemalisi loenguid nii kõrgkoolides kui rahvarõivahuviliste ees, juhendanud nii lõpu- kui magistritöid. Nõustab rahvarõivaalaselt nii kollektiive kui rahvarõivaste valmistajaid. Ta on lõpetanud Tartu Ülikooli ajaloolase-etnograafina 1980. aastal.

Reet Piiri. Anu Ansu foto.

The world's greatest Muhu stocking exhibition

Abstract

The Estonian National Museum offers everyone who wants to share their interests with others in the form of exhibition an option to do so in the participation hall with the size of 130 sq. metres. What you need to do is to come up with an idea and take part in the contest. The public gave the largest number of their votes to the proposal to hold an exhibition of traditional stockings.

On the 7th of August 2020, the Estonian National Museum opened the biggest exhibition of Muhu stockings in the world called „Meie argipäeva vidussepidamise aeg” (“Our everyday knitting circle”) in the participation hall. The curators of the exhibition were Anu Pink, Anu Kabur, Anneli Kenk, Heli Kiverik and Knitters’ reproduction club (Kudujate Koopiaklubi). In 2018, Anu Pink posted on the Facebook page of the Knitters’ reproduction club an invitation to knit a pair of Muhu stockings. These stockings are knitted with 1.25-millimetre knitting needles making 160–180 stitches in each circle. The exhibition displays about 150 stockings. The museum collections all over the world comprise a total of approximately one hundred pairs of Muhu stockings. The exhibition displays 70 old and 85 new stockings made by the members of the Knitters’ reproduction club.

The design of the exhibition is simple and visitor-friendly. Each theme and every single stocking stands out. The historical background of colourwork Muhu stockings can be seen; a video demonstrates the dyeing of Muhu pink yarn, the drawing and the puzzle show how to follow the unwritten rules of pattern assembly, when placing the pattern in the stocking.

For knitting, Muhu women used the favourite colours of the period – orange, pink, dark red, leaf green, and yellow. Muhu women never knitted similar pairs of stockings, so taken separately – every stocking is a piece of art.

The biggest exhibition of Muhu stockings in the world displays the traditional values of the Estonian cultural space for viewers coming from the outside too. Here we can see the permanence of our knitting tradition, our thorough skills, and the fact that such things can be created only when you are aware of and respect the tradition. In order to get hold of tradition, old items are studied to enable proper insight.

